

שירי ארץ ישראל ושירי המלחמות

שירי העלייה הראשונה הם השירים הראשונים של הציונות ב-1880. אלה היו השירים שהחלוצים (pioneers) החדשים שרו והמנגינות (melodies or tunes) העבריות החדשות בארץ ישראל.

ההתיישבות החדשה (the new settlements) – אלו המושבות: ראש פנה, ראשון לציון, גדרה, פתח-תקוה, רחובות וחדרה, ואלו השכונות החדשות (new neighbourhoods) ש"יצאו מהחומות" (that moved outside the walls) בירושלים ובניפו.

החלוצים החדשים הם חובבי ציון, הבילויים והעולים מתימן (immigrants from Yemen), שעלו לארץ ישראל עם תקווה להקים (to create) חיים של חפש בארץ האבות. החלוף הציוני הוא היהודי החדש. הוא לא מתפרנס מצדקה של יהודים מהגלות. הוא חי מעבודת האדמה ומעבודת ידיו. הוא קשור (connects) לאדמת ארץ ישראל. אולי הראשונים באמת עבדו את האדמה אבל הרב גרו בערים, בהתחלה בערים הקדושות ואחר כך בתל אביב גם כן.

העולים באו לקיים את החלום הציוני. השירים החדשים היו שירי עלייה לארץ ישראל, שירי עבודה ואהבה, שירי המושבות והנופים (scenery) של ארץ ישראל. הביאו את המנגינות מהתפוצות (מחוץ לארץ) מכל מקום שמשם באו יהודים לארץ – מזרח אירופים, תימנים וספרדים, או מנגינות (tunes) ערביות מקומיות (local). את המנגינות הלבישו בטעם ישראלי והמלים היו קשורות לנוף הארץ, לעבודת האדמה, חדוש השפה (renewal of Hebrew) העברית וגאווה (pride in the return) בחזרה לציון.

המנהיגים היהודים השתמשו בשירה לחזק את העם עם מסר (message) לעלות לארץ ישראל, לדבר עברית, להקריב (sacrifice) ולבנות (to build a homeland).

כל עלייה באה עם השירים המיוחדים שלה והקצב שלה (its beat). השירה נשארה חלק חשוב בחיי המדינה ושירים נכתבו במשך ואחרי כל מלחמה. בעמודים הבאים נלמד שירים של כל אחת מהמלחמות שמדינת ישראל נלחמה במשך השנים.

עם הספור של כל מלחמה תמצאו שיר שמסביר את אותה המלחמה והסברים על השיר.

הסבר	משגים
------	-------

<p>השירים הראשונים של הישובים הראשונים נקראו שירי ארץ ישראל. בהתחלת הישובים שרו שירים רוסיים שתרגמו לעברית אבל לאט לאט כתבו שירה עברית וחברו מנגינות לשירים החדשים. מרדכי זעירא היה מהמלחינים היהודים שרצה לשמר על הצליל הישראלי האותנטי. הגימנסיה הרצליה הייתה המקום ששם שרו שירים עבריים וגם כתבו שירה ישראלית. השירים היו שירי העלייה הראשונה והשנייה.</p>	<p>שירי ארץ ישראל</p>
<p>כמו ששרו בימי ההגנה והפלמ"ח כך המשיכו לשיר להקות צבאיות בימי מלחמת העצמאות וממשיכים עד היום. הלהקות האלה היו המעבדה שממנה יצאו הזמרים המפורסמים של המדינה כשהיא נולדה.</p>	<p>להקות צבאיות</p>
<p>ישראל דושמן היה מורה בגימנסיה הרצליה והוא חבר את המלים של השיר. את המנגינה כתב קרצ'בסקי. בית הספר יצא לטיול והיה צריך שיר לכת (מרש) שהתלמידים ישירו כשהם הולכים בטיול. השיר נכתב והתלמידים שרו אותו כל הזמן בטיול. השיר הפך להמנון של הגימנסיה הרצליה.</p>	<p>פה בארץ המדינת אבות</p>

שם השיר: הביתה

ספור השיר

בסוף מלחמת העולם השנייה התאספו יהודים שנשערו בחיים במחנות הפליטים (refugee camps) בערים שונות באירופה. אנשי ההגנה הסתובבו במחנות לעזר ליהודים להגיע לארץ ישראל. באי קפריסין (Cyprus) הנה מחנה פליטים גדול שאליו שלחו הבריטים מעפילים (those who ran the blockade) שהם עצרו ולא נתנו להם להכנס לארץ ישראל.

ב-6 במאי 1945 שחררו ממחנות ההשמדה על ידי הצבא האמריקאי יהודים שנשערו בחיים. כשהשתחררו, האמריקאים עזרו להם להחלים (recover) ולעבר לערים שהיו על החוף באיטליה, צרפת או יון (coastal cities). הרבה מהיהודים דברו מספר שפות ועזרו להגנה לתרגם בשביל יהודים אחרים או בשביל שוטרים שעבדו במעברי הגבולות (Boarder Control).

כדי להרים את רוחם (cheer them up) של הפליטים הגיעה זמרת (female singer) צעירה מארץ ישראל לשיר להם. היא הייתה נמוכה אז היא הייתה צריכה לשיר כשהיא עומדת על פסא כדי שכלם יוכלו לראות אותה בחצר הגדולה. היא הייתה זמרת יהודיה שהגיעה לארץ ישראל מתימן, **שושנה דמארי**. היא שרה שירים מרגשים על ארץ ישראל. האחד "הביתה" של אהרן אשמן וידידיה אדמון והשני "כלניות" של נתן אלתרמן ומנשה וילנסקי. קשה לדמין (imagine) את הארוע. יהודים ממחנות של הנאצים שומעים זמרת מארץ ישראל מזמינה אותם הביתה. אלה ששמעו אותה שרה לא שכחו את הרגע המרגש של הילדה הנמוכה עם הקול הענק ששרה שירים מיחדים שמלאים סמליות (full of symbolism).

השיר הנה אהוב על העם עם הרבה משמעות (much meaning). במשך השנים שרו את השיר אמנים חשובים (important singers) בנוסף לשושנה דמארי.

המלים

מלים חשובות:
ממזרח ומים
מושטות הידים
הביתה
אם אמות בספינה
התועה ונוודת
קולי ירדפכם, לא
נחם לא רוגע
הביתה

מלים: אהרן אשמן
לחן: ידידיה אדמון הלחנה 1945
ממזרח ומים ומכל האפסים
מכפי שימון ומנבד המים
בוערים לבבות, מושטות הידים –
הביתה, הביתה, הביתה, הביתה.

ומה אש הרובים ואימת בור הפלא
מחשבי מצולה ושני צור הסלע
לנשמת יהודי שבוינת אור הפלא –
הביתה, הביתה, הביתה, הביתה.

אם אמות בספינה התועה ונוודת
גוייתי משלכה לתהום הנחרדת
עוד תפליג בדרכה האחת, המיוחדת
הביתה, הביתה, הביתה, הביתה.

ועטור עשב-ים לראשי כמקלעת
בעינים כבוינות מצניעות את הלהט
אתרפק על החוף בדממה משועת –
הביתה, הביתה, הביתה, הביתה.

וראיתם את דמותי בענן הנוסע
וראיתם את דמותי באור יום הגוע
וקולי ירדפכם, לא נחם לא רוגע –
הביתה, הביתה, הביתה, הביתה, הביתה.

VIDEO

<https://www.youtube.com/watch?v=AByW7sacUi4>

<https://www.youtube.com/watch?v=bTu1iVqnOTU>

<https://www.youtube.com/watch?v=M3b6HMS0BQI>